

Indledning

1. Rentens funktion

Renten er fordringshaverens vederlag for, at skyldneren har udsættelse med betaling af et pengebeløb (jf. definition på rente § 1 note 2), og altså udtryk for værdiforskellen mellem at få en sum penge nu og at få den om en vis (eller uvis) tid. Denne værdiforskel er betinget af flere faktorer, herunder den stadige – hurtigere eller langsommere – forringelse af pengeværdien. Denne værdiforringelse kan også erstattes gennem en eller anden form for indeksregulering, fx af et låns hovedstol, og en sådan regulering vil muliggøre en væsentlig lavere rente. Selv om pengenes værdi var konstant, ville det imidlertid alligevel være mere værd at have penge disponible nu end i fremtiden. Penge er nødvendige for produktion og handel, investering og omsætning og altså for erhvervelsen af udbytte. Større økonomisk aktivitet skulle skabe større behov for penge og dermed en højere pris for disse, dvs. en relativt højere rente. Den almindelige rente i samfundet er dog ikke blot et udslag af forholdet mellem udbud og efterspørgsel, men afhænger i meget vidt omfang af renten på de udenlandske, herunder europæiske markeder, ligesom renteniveauet med kredit- og pengepolitiske formål i vidt omfang reguleres ved et samspil mellem stat, Nationalbank og pengeinstitutter, jf. herom nærmere *Andreas Tamasauskas* i Lennart Lyngé Andersen (red.): *Pengeforsyning og betalingsformidling* s. 7 ff., særligt s. 37 ff.

Den rente, der er aftalt i det enkelte tilfælde, indeholder ofte også en risikopræmie, afhængig af fordringshaverens tillid til skyldneren og den sikkerhed, der eventuelt stilles. Sikkerhedens betydning for fordringshaveren beror ikke alene på det provenu, den må antages at ville indbringe ved tvangsrealisation, men også på den pression, som faren for en sådan realisation vil lægge på skyldneren. Endelig kan omkostninger ved kreditværdighedsundersøgelser og administration af en debitorportefølje have været taget med i betragtning ved rentens fastsættelse.

Morarenten, den rente, der påløber, når skyldneren misligholder sin forpligtelse (grænsen over for kreditrenter er undertiden vanskelig at drage, jf. NOU 1974:54 s. 10 ff.), har på den ene side til formål, at fordringshaveren uden at behøve en vanskelig og ofte yderst ubejlelig

Indledning

bevisførelse for størrelsen af sit tab kan opnå en gennemsnitlig dækning af dette gennem den forhalingsrente, som er fastsat i lov eller aftale, og på den anden side at tilskynde skyldneren til at opfylde sine forpligtelser rettidigt. Dette volder så meget desto mindre betænkelighed, som skyldneren i alt fald i forretningsmæssige forhold, og hvor det drejer sig om længere tid og større beløb, der vil kunne investeres på den ene eller den anden måde, sædvanligvis ved sin misligholdelse har vundet en fordel, som det i almindelighed ikke vil være rimeligt at lade ham beholde ubeskåret. Ved gennemførelsen af direktivet om bekæmpelse af forsinkede betalinger i handelstransaktioner (2000/35/EF), jf. lov nr. 379 af 6. juni 2002, blev den incitamentsfunktion, der ligger i en morarente, der overstiger den gennemsnitlige kreditrente i samfundet, tillagt en større vægt end tidligere set i dansk lovgivning. Jf. hertil *Hans Helge Beck Thomsen*: Det private pantebrev s. 619, der taler om, at morarentesatsen nu indeholder et »bodselement«. Denne vægt blev øget med implementeringen i dansk ret af direktiv 2011/7/EU ved lov nr. 1244 af 18. december 2012, hvorved morarentesatsen på ny blev forhøjet. På samme måde som det var tilfældet i 2002, blev satsen forhøjet også i forbrugerforhold, som ikke er omfattet af direktivets regulering. Også det tidspunkt, hvorfra et krav forrentes, har betydning for rentens incitamentsfunktion. Ved § 3, stk. 3, i lov nr. 1541 af 13. december 2016 er det således bestemt, at krav på erstatning i anledning af overtrædelser af konkurrenceretten forrentes fra det tidspunkt, hvor skaden blev forvoldt, dvs. fra det tidspunkt, hvor overtrædelser af konkurrenceretten medførte et tab for den skadelidte. Loven gennemfører direktiv 2014/104/EU af 26. november 2014 om visse regler for søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af bestemmelser i medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceret, som blandt andet tilsigter at sikre en effektiv håndhævelse af de konkurrenceretlige regler, jf. præambelbetragtning nr. 6.

I teorien er »morarenter« ofte blevet benyttet i en snævrere betydning om renter, der løber, umiddelbart (eller en vis tid) efter at skyldneren er kommet i mora, i modsætning til »procesrenter«, der først løber, efter at fordringshaveren har påbegyndt retsforfølgning. Denne sprogbrug er imidlertid ikke i overensstemmelse med renteloven og dennes forarbejder, der ligesom *Jul. Lassen*: Haandbog i Obligationsretten, almindelig Del s. 445 f. opfatter renter, der løber fra retsforfølgning, som (en form for) morarenter. Der synes da heller ikke at være nogen principiel forskel på, om renterne fremkaldes, ved at fordringshaveren anmoder om

betaling, eller ved at han indleder retsforfølgning, men loven indeholder visse positive forskelle, således fristen i § 3, stk. 2, og suspensionsreglen i § 3, stk. 3. Procesrenten i Danmark har i øvrigt aldrig været en procesrente i snævrere forstand som i Norge, hvor renten efter lov nr. 2 af 29. juni 1888 § 3.2 kun løb under processen og ophørte med dennes afslutning, se NOU 1974:54 s. 12.

2. Begrænsninger i aftalefriheden

Med historisk udspring i kanonisk rets forbud mod rente var der i ældre dansk ret fastsat en almindelig maksimalrente, der ved lov af 6. april 1855 blev begrænset til at gælde lån mod pant i fast ejendom og blev gennemhullet af undtagelser («rentebevillinger»), indtil den faste grænse blev ophævet ved lov nr. 285 af 3. juli 1942, jf. nærmere *Henry Ussing* i *Festskrift til Vinding Kruse* s. 291 ff., *Fr. Vinding Kruse: Ejendomsretten* s. 1620 ff., *Henning Matzen: Den danske Panterets Historie og Ditlev Tamm: Retshistorie* s. 127 f. Herefter gjaldt for pantebrevsrenten en »rimelighedsgrænse«, indtil også denne lov blev ophævet ved lov nr. 158 af 7. juni 1958, jf. FT 1957-58 tillæg B sp. 1119 f., der henviser til beskyttelsen i aftalelovens § 31 og straffelovens § 282. Fra denne lovs ikrafttræden den 8. juni 1958 gav kun reglerne om åger og udnyttelse beskyttelse mod helt uforholdsmæssigt høje renter, men da i alle skyldforhold. Ved lov nr. 250 af 12. juni 1975 blev der imidlertid atter fastsat en nu generel rimelighedsgrænse – generalklausulen i aftalelovens § 36 (jf. herom *Stig Jørgensen: Foreløbig redegørelse om formuerettens generalklausuler*) – og »udnyttelsesparagraffen« i aftalelovens § 31 blev moderniseret. Ved renteloven blev en egentlig maksimalrente genindført, men kun i forbrugerforhold, jf. § 7, og kun hvis rentevedtagelsen alene gælder tiden efter forfaldsdagen.

Bortset fra denne begrænsning er der nu i almindelighed fri adgang til, at fordringshaveren og skyldneren ved aftale fastsætter rentens højde og løbetid, jf. dog nedenfor § 1 note 5.1, og lovbestemmelserne bliver derfor i det væsentlige dels en normering af renteregler uden for det aftalebestemte og lovregulerede område, navnlig med hensyn til erstatningsretten, dels en udfyldning af aftaler inden for kontraktretten.

Ved 2012-loven blev der på grundlag af direktiv 2011/7/EU fastsat en generel regulering af indholdet af aftaler om betaling, der indgås enten mellem erhvervsvirksomheder indbyrdes (B2B-aftaler) eller mellem på

Indledning

den ene side en erhvervsvirksomhed og på den anden side en offentlig myndighed (B2PA-aftaler), jf. § 1, stk. 4 og 5, og §§ 3 a-3 d. Det er, når der bortses fra de klassiske regler om ugyldighed mv., en nyskabelse af potentielt betydelig rækkevidde, at indholdet af aftaler uden for forbrugerområdet således reguleres ved lov. Det er imidlertid et åbent spørgsmål, i hvilket omfang denne regulering faktisk sætter sig igennem, givet at reglerne kan fraviges, hvis parterne »udtrykkeligt« aftaler dette. Den stærkere part i et retsforhold vil ikke nødvendigvis opfatte en deklaratorisk begrænsning i sin retsposition som noget i praksis tyngende fænomen.

3. Lovgrundlaget

3.1. Historik

Efter ældre ret løb morarenter fra den dag, da fordringshaveren på lovlig måde søgte sin ret, altså fra indledning af retsforfølgning. Af ordet »lovlig« sluttede man, at hvis fordringshaveren måtte hæve sagen og anlægge ny sag, løb renten først fra det nye sagsanlæg, jf. *Jul. Lassen*: Haandbog i Obligationsretten, almindelig Del s. 449. Renten var ikke afhængig af, at almindelige erstatningsbetingelser var opfyldt, a.v. s. 447. Bestemmelserne i lov af 6. april 1855 blev forstået således, at rentens størrelse var 5 pct., nemlig den sædvanlige kreditrente på 4 pct. med tillæg af 1 pct.

I handelskøb blev det antaget, at køberen ved forsinkelse med købesummens betaling efter handelsædvane måtte betale en rente på 6 pct. fra varens levering, og denne retstilstand blev lovfæstet ved gennemførelsen af købeloven, lov nr. 102 af 6. april 1906, § 38, stk. 1. Samtidig blev der givet en særlig regel, § 38, stk. 2, om andre køb (»civilkøb«), hvor køberen skulle betale en rente på 5 pct. fra den tid, da betaling skulle være erlagt, og i hvert fald fra modtagelse af regning.

Gældsbrevsloven, lov nr. 146 af 13. april 1938, ændrede ikke reglerne i købeloven. Derimod bortfaldt 1855-loven, og § 62 opstillede en sondring mellem de tilfælde, hvor der ifølge aftale – uanset om gældsbrief var udstedt – skyldtes et bestemt pengebeløb, og andre tilfælde af pengekyld. Var en bestemt skyld aftalt, løb morarenten fra den dag, da betaling skulle være erlagt, og ellers fra påbegyndelse af retsforfølgning. Renten var i begge tilfælde 5 pct.

Priser og renteniveau lå dengang nogenlunde fast, men da inflationen satte ind efter 2. verdenskrig, kom de renter, som blev fastsat i 1906 og

1938, og som oprindelig lå lidt over den almindelige rente i samfundet, snart til at ligge langt under kreditrenten. Dette var utilfredsstillende, og på foranledning af henvendelse fra forskellige erhvervsorganisationer blev købelovsudvalget, som var blevet nedsat i 1962, i 1968 opfordret til at undergive morarentebestemmelserne en forlods behandling. Udvalget fandt ikke grund til at foreslå en almindelig morarentelov, men indskrænkede sig til i betænkning nr. 652/1972 om morarenter (i det følgende bet. 652) at foreslå ændringer i bestemmelserne i gældsbrevsloven og købeloven. Den vigtigste ændring gik ud på at fastsætte morarenten – både i handelskøb og andre tilfælde – til 2 pct. over den officielle diskonto, idet man fra mange sider blev bestyrket i formodningen om en sammenhæng mellem diskontoen og det almindelige renteniveau. Med hensyn til rentens begyndelsestidspunkt sondrede udkastet inden for købeloven mellem tilfælde, hvor en bestemt betalingstid var fastsat – her skulle morarenten løbe fra dette tidspunkt – og andre tilfælde – renten skulle her begynde at løbe 30 dage efter modtagelse af regning (faktura). I gældsbrevsloven skulle det ikke være den bestemte betalingstid, men som hidtil det bestemte pengebeløb, der var sondringsgrundlaget.

Hvor der ikke ifølge aftale skyldtes et bestemt pengebeløb, skulle renten løbe fra påkrav og ikke først fra sagsanlæg. Udviklingslinjen i lovgivningen om renter løb således tilsyneladende modsat lovgivningen om forældelse.

Betænkningens forslag gav anledning til, at morarentesatsen i gældsbrevsloven, købeloven og forsikringsaftaleloven ved lov nr. 212 af 26. april 1973 blev forhøjet som foreslået. Forhøjelsen gjaldt tilfælde, hvor betalingstiden indtrådte den 1. juni 1973 eller senere, jf. lovens § 4, *Preben Lyngsø Adv.* 1973.213 f. samt U 1977.397 Ø, Poul Gaml, og U 1978.48 H, Esther Ryle.

Gennemførelsen af andre ændringer vedrørende morarenter blev udsat på skandinaviske forhandlinger. Det svenske købelovudvalg og det norske morarenteudvalg afgav betænkninger i 1974, SOU 1974:28 og NOU 1974:54. Også med hensyn til lovgivning kom Sverige først med räntelag af 5. juni 1975 (nr. 635), hvorefter fulgte en norsk lov om renter ved forsinket betaling mm., nr. 100 af 17. december 1976. I Danmark blev lovforslag fremsat den 17. december 1976 (1. behandling FT 1976-77, 1. samling sp. 4016-26) og efter nyvalg atter den 16. marts 1977 (1. behandling FT 1976-77, 2. samling sp. 3524-27). Forslaget blev med enkelte ændringer i forhold til det første forslag genfremsat i folketingsåret

Indledning

1977-78 (tillæg A sp. 789 ff., tillæg B sp. 221 ff. og 273 ff. samt forhandlingerne sp. 451 f., 1445 ff., 3857 ff. og 4083 ff.) og gennemført uden ændringer.

Renteloven blev derefter ændret ved lov nr. 618 af 19. december 1984 (Ændring af morarentesatsen) (i det følgende 1984-loven), hvorved det generelle tillæg til diskontoen blev forhøjet fra 2 pct. til 6 pct. med mulighed for justering ved bekendtgørelse (udnyttet ved bekendtgørelse nr. 896 af 21. december 1990, hvorved tillægget blev fastsat til 5 pct.). I forbindelse med Folketingets behandling af det lovforslag, der førte til loven, blev der udtrykt ønske om nedsættelse af en arbejdsgruppe, der skulle gennemgå de problemer, som renteloven havde givet anledning til i praksis (jf. fx *Hans Rosenmeier* J 1984.136 ff. (anmeldelse af denne bogs 1. udgave) og *Bernhard Gomard* J 1984.321 ff.). Denne arbejdsgruppe blev nedsat i juni 1985 og afgav i september 1988 betænkning nr. 1161/1989 (i det følgende bet. 1161). Betænkningen og dens lovudkast omtales af *Lenart Lynge Andersen* U 1990B.53 ff. Arbejdsgruppens forslag, der bl.a. omfattede en udvidelse af lovens anvendelsesområde til også at gælde uden for formueretten (således at også borgernes krav mod det offentlige samt familie- og arveretlige krav blev omfattet) samt en indskrænkning af adgangen til at fravige lovens regler i forbrugerforhold (således at loven ikke skulle vige for modstående sædvane), stødte på stærk kritik, navnlig for så vidt angik forslaget om en udvidelse af lovens anvendelsesområde, og betænkningen førte ikke til lovgivningsinitiativ.

Loven blev yderligere ændret ved lov nr. 1098 af 21. december 1994 (Urimelige aftalevilkår i forbrugerftaler m.v.), som gennemførte Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugerftaler, og hvorved § 7 blev justeret i overensstemmelse med den forbrugerftaledefinition, som samtidig blev indsat i aftalelovens § 38 a, stk. 2, ved lov nr. 462 af 7. juni 2001 (Loft over rykkergebyrer m.v. i forbrugerforhold) og ved lov nr. 379 af 6. juni 2002 (Gennemførelse af EF-direktiv (2000/35/EF) om bekæmpelse af forsinkede betalinger i visse handelsforhold), som dels gennemførte ændringer betinget af direktivet, dels foretog paralleliserende justeringer i reglerne om forbrugerforhold. Ændringsloven trådte i kraft den 1. august 2002 og gælder for rente af pengekrav, som forfalder efter lovens ikrafttræden. Bestemmelsen i § 3, stk. 2, hvorefter det hidtidige rentepåkrav blev afløst af en betalingsanmodning (som ikke skal indeholde oplysning om, at manglende betaling medfører pligt til at betale rente), gælder dog kun for betalingsanmodninger,

som fremsættes eller afsendes efter lovens ikrafttræden. Forarbejderne til ændringsloven findes på Folketingets hjemmeside, www.ft.dk, under e-Folketingstidende 2001-02, 2. samling tillæg A s. 2111 ff.

Renteloven blev efter disse ændringer bekendtgjort som lovbekendtgørelse nr. 743 af 4. september 2002. Herefter er loven ændret ved lov nr. 554 af 24. juni 2005 (Sagsomkostninger, retshjælp og fri proces), som indførte hjemmel til forrentning af sagsomkostninger tilkendt ved dom mv., og ved lov nr. 523 af 6. juni 2007 (Ændringer som følge af en ny lov om forældelse af fordringer, ophævelse af købelovens reklamationsfrister ved visse køb m.v.), som foretog enkelte i hovedsagen redaktionelle justeringer.

I betænkning nr. 1535/2012 (i det følgende bet. 1535) fremsatte en arbejdsgruppe forslag til gennemførelse i dansk ret af direktiv 2011/7/EU, som afløser direktiv 2000/35/EF, og ved lov nr. 1244 af 18. december 2012 (Gennemførelse af direktiv 2011/7/EU om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner) blev betænkningens lovudkast med enkelte redaktionelle justeringer ført ud i livet. Loven trådte sammen med ændringer i bekendtgørelse nr. 601 af 12. juli 2002 om udenretlige inddrivelsesomkostninger i anledning af forsinket betaling, jf. bekendtgørelse nr. 105 af 31. januar 2013, i kraft den 1. marts 2013. Lovens ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser er omtalt § 10 note 8 nedenfor. Direktivet – og loven – tilsigter at forbedre kreditors retsstilling i forbindelse med inddrivelse af forfaldne tilgodehavender, navnlig ved en yderligere forhøjelse af rentesatsen og ved at indføre en adgang for kreditor til en fast minimumkompensation ved siden af de konkret afholdte udgifter. På samme måde som det var tilfældet med direktiv 2000/35/EF, omfatter direktiv 2011/7/EU kun handelstransaktioner, dvs. transaktioner, hvor ingen af parterne er forbruger. Navnlig af hensyn til at sikre en enkel lovgivning blev direktivet imidlertid i et vist omfang gennemført uden for dets anvendelsesområde, dvs. på forbrugerområdet, jf. nærmere nedenfor § 5 note 4.3.

Renteloven er herefter bekendtgjort som lovbekendtgørelse nr. 459 af 13. maj 2014.

3.2. *Oversigt*

Ved renteloven blev systemet med særskilte renter i købeloven opgivet, og det system for fastsættelsen af morarenters begyndelsestidspunkt, som

Indledning

købelovudvalget havde foreslået for købelovrenter, overført til at gælde alle morarenter af pengekrav på formuerettens område. Hovedsondringen drages altså – efter svensk mønster – efter, om forfaldsdagen er fastsat i forvejen, ikke som efter gældslovens § 62 efter, om beløbet var bestemt angivet. Er forfaldsdagen ikke forud fastsat, begynder morarenter som hovedregel at løbe, 30 dage efter at fordringshaveren har afsendt eller fremsat anmodning om betaling, jf. § 3. Var skyldneren ikke i stand til at indhente nødvendige oplysninger til at bedømme kravet, løber renten dog først, fra 30 dage efter at han blev i stand hertil. Ved siden af disse bestemmelser gælder stadig den tidligere regel, at rente (også) kan bringes til at løbe ved sagsanlæg.

På det praktisk vigtigste punkt, nemlig morarentens højde, opretholdt § 5 i sin oprindelige affattelse rentesatsen fra ændringerne i 1973 (se derimod nedenfor om de svenske og norske love). I 1984 blev rentelovens morarentesats forhøjet med det formål, at renten svarer til den gennemsnitlige udlånsrente. I 2002 blev morarentesatsen yderligere forhøjet med det erklærede formål, at morarentens højde skal udgøre et selvstændigt incitament til rettidig betaling, jf. direktiv 2000/35/EF, præambelbetragtning nr. 16. En sag, der illustrerer behovet for stramningen, er EU-Domstolens sag C-205/03-P, FENIN (hvoraf det fremgår, at enheder inden for det spanske sundhedsvæsen betalte for deres indkøb af artikler til sundhedssektoren hos medlemmene af FENIN med en forsinkelse på ca. 300 dage), jf. om denne *Grith Skovgaard Ølykke & Ruth Nielsen*: EU's udbudsregler – i dansk kontekst s. 864 ff. Uanset at direktivet alene angik visse handelsforhold, blev forhøjelsen af morarentesatsen gennemført generelt og således også på forbrugerområdet, jf. FT 2001-02, 2. samling tillæg A s. 2123 f. Ved lov nr. 1244 af 18. december 2012 blev morarentesatsen yderligere forhøjet. Også denne forhøjelse gælder generelt, uanset at også direktiv 2011/7/EU alene angår handelstransaktioner.

Rentelovens morarentesats kan, hvor det drejer sig om forbrugerforhold, ikke fraviges ved aftale, jf. § 7, eller ved handelsbrug eller anden sædvane, jf. § 1, stk. 4, 2. pkt. Den tidligere retstilstand opretholdes, for så vidt angår tilsidesættelsen af en lavere rente, der gælder før forfaldstidspunktet, jf. § 9, opretholdelsen omvendt af en højere rente (§ 6) og – med visse begrænsninger – adgangen for domstolene til at fravige reglerne (§ 3, stk. 5, og § 5, stk. 3). For pengekrav uden for formuerettens område har procesrenten, således som det også var tilfældet før renteloven, samme størrelse som inden for formueretsforhold (§ 8).

Renter skal kun svares før forfaldsdagen, hvis dette er hjemlet ved (eller i henhold til) aftale, lov eller – uden for forbrugerforhold – sædvane, jf. § 2 og § 1, stk. 3 og stk. 4, 1. og 2. pkt. Herudover indeholder loven, for så vidt angår kreditrenter, kun en med morarenter fælles regel om fordringshavermora (§ 4). For krav, der tilkommer erhvervsdrivende, med en anden erhvervsdrivende eller en offentlig myndighed som skyldner, jf. direktiv 2004/17/EF og 2004/18/EF om offentlige indkøbskontrakter, indeholder loven særlige regler, jf. §§ 3 a-3 d og § 9 a, stk. 3. – Systemet er således ikke så lidt kompliceret.

4. Internationale forhold

Er fordringshaveren og skyldneren bosat i forskellige lande, eller har det retsforhold, der afføder renterne, i øvrigt en international karakter, finder rentelovens regler formentlig kun anvendelse ved danske domstole, hvis det tilgrundliggende retsforhold efter dansk international privatrets regler skal bedømmes efter dansk ret, se herom nærmere *Torben Svenné Schmid*: International formueret. Jf. NRT 1982.394, hvorefter californisk rentelovgivning kom til anvendelse på forrentning af et erstatningsbeløb i henhold til en kontrakt, der skulle bedømmes efter californisk ret. Se også U 1993.67 H, Deutsche Rückversicherung AG. I ØLD B-3702-97, Jan Poul Nocon, blev svensk rentelov anvendt i et tilfælde, hvis materielretlige spørgsmål i øvrigt blev afgjort efter dansk ret. Dette skyldtes imidlertid, at anvendelsen af dansk ret beroede på partsenighed, idet sagen efter almindelige international privatretlige regler skulle have været bedømt efter svensk ret. *Ole Lando, Elisabeth Thuesen, Christin D. Tvarnø og Kim Østergaard*: Udenrigshandelens kontrakter s. 389 f. har en kort oversigt over reglerne om renter af købesummen i de nærmeste landes ret.

Er et internationalt løssørekøb omfattet af den internationale købelov, lov nr. 733 af 7. december 1988, jf. De Forenede Nationers konvention af 11. april 1980 om aftaler om internationale køb (CISG), opstår der principielt ikke noget spørgsmål om lovvalg, idet CISG er national ret i de lande, hvori konventionen er trådt i kraft. Et køb er omfattet af konventionen, hvis sælger og køber har deres forretningssteder i forskellige kontraherende stater, eller hvis international privatrets regler fører til anvendelse af en kontraherende stats love, Det bemærkes dog, at konventionen er deklaratorisk, jf. art. 6. Efter CISG art. 78 gælder, at hvis en af parterne ikke betaler købesummen eller et andet forfaldent beløb, er den anden

Indledning

part berettiget til at kræve renter af beløbet uden derved at miste retten til at kræve skadeserstatning efter bestemmelserne i art. 74. Hvis rentesatsen ikke følger af parternes aftale eller af sædvane, art. 6 og 9, må den fastsættes efter den anvendelige nationale lov.

Er en aftale ikke omfattet af CISG, kan parterne, jf. dog nedenfor om forbrugeraftaler, aftale, hvilket lands retsregler der skal anvendes på købet. Er ingen aftale truffet, anvendes sælgers lov, medmindre han eller hans repræsentant har modtaget bestillingen i købers land, jf. nærmere §§ 3 og 4 i lov om, hvilket lands retsregler der skal anvendes på løsørekøb af international karakter. Disse regler kommer også til anvendelse på renter af købesummen, jf. NRT 1980.243 (NDS 1981.116). I andre kontraktforhold anvendes formentlig ligeledes som udgangspunkt det retssystem, hvis anvendelse parterne har aftalt. Har parterne ikke indgået nogen aftale herom (eller hviler retsforholdet ikke på en gensidigt bebyrdende kontrakt), antages den »individualiserende metode« at finde anvendelse, hvorved det søges udfundet, til hvilket land forholdet har sin nærmeste tilknytning. En række momenter kommer herved i betragtning: skyldnernes bopæl, opfyldelsessted, kontraktsted mv., jf. *Torben Svenné Schmidt: International formueret s. 207 f. og 298 ff. samt Ole Lando: Kontraktstatuttet s. 67 ff.*

Det har tidligere været omtvistet, hvorvidt ufravigelige sociale beskyttelsesregler, jf. § 7, kan sættes ud af spillet ved, at kontraktparter vedtager anvendelse af en lovgivning, der ikke indeholder sådanne regler, jf. nærmere 1. udg. s. 24. Dette spørgsmål er nu løst dels ved art. 5 i Rom-konventionen (konvention af 19. juni 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser (80/934/EØF)), dels ved bestemmelsen i købelovens § 87 som indsat ved lov nr. 213 af 22. april 2002. Ved disse regler er det bestemt, at parternes aftale om lovvalg ikke kan berøve forbrugeren den beskyttelse, der følger af ufravigelige regler i loven i hans bopælsland, hvis aftalen peger på retssystemet i henholdsvis et EF/EØS-land (Rom-konventionen) eller et tredjeland (købelovens § 87), jf. nærmere *Joseph Lookofsky og Ketilbjørn Hertz: International privatret på formuerettens område s. 86 ff. og Joseph Lookofsky og Vibe Ulfbeck: Køb Dansk indenlandsk købsret s. 46 og 254 samt bet. 1403/2001 s. 213 ff.*

Finder fremmed ret herefter anvendelse på renter, kan det næppe i praksis forekomme, at sådanne regler vil være i strid med dansk ordre public.

U 1993.67 H, Deutsche Rückversicherung AG: Et tysk og et dansk forsikringselskab deltog i et poolsamarbejde, hvorefter gevinst og tab på reassurancekontrakter tegnet af et hollandsk forsikringselskab skulle fordeles mellem deltagerne i forhold til deres andele. Det tyske selskab måtte dække en større del af konstaterede tab end svarende til sin andel og søgte det danske selskab til betaling af differencen. Dansk rets regler fandt anvendelse på forholdet. Tabet var med rette opgjort i DEM, jf. gældslovens § 7, stk. 2, 2. pkt. Der var ikke grundlag for at anvende en anden diskontosats end den danske.

ØLD B-3702-97, Jan Poul Nocon: Et svensk län indgik aftale med et selskab stiftet af danske læger om udførelse af lægevagter i et område i Nordsverige. Aftalen blev underkendt af de svenske skattemyndigheder, som fastslog, at der reelt var tale om ansættelsesforhold, og opkrævede A-skat baseret herpå. En dansk læge betalte ikke skattekravet, som herefter blev indfriet af länet, som efter svensk skattelovgivning hæftede over for skattemyndighederne. Länet gjorde regres mod lægen. Kravet udsprang vel af et offentligretligt (skatte)krav, men måtte inter partes betragtes som en almindelig formueretlig fordring. Der blev tillagt kravet renter efter den svenske rentelov.

5. Nogle eksempler på bestemmelser om renter i den øvrige lovgivning

Begrebet renter optræder også andre steder i lovgivningen. Således er renteindtægter – bortset fra renter af overskydende skat og for meget opkrævet skat, jf. kildeskattelovens § 23, stk. 3 – undergivet indkomstbeskatning, jf. statsskattelovens § 4, litra e, se nærmere *C. Helkett*: Opgørelse af den skattepligtige indkomst s. 144 f. og 492 ff. I U 1980.1002 H, Torben Sørensen, blev i et særligt tilfælde (hovedaktionær) indeksregulering af et lån beskattet som maskeret udbytte; som sagen var forelagt Højesteret, var der ikke anledning til at tage stilling til, om en sidestilling med renter muligvis havde ligget nærmere. Omvendt fradrages renter i indkomsten, selv om skylden ikke vedrører indkomstens erhvervelse, jf. *C. Helkett*: Opgørelse af den skattepligtige indkomst s. 144 og 329 ff. samt *Jane Bolander* i Lærebog om indkomstskat s. 569 f. Morarenter af skatter og afgifter kan dog ikke fradrages, jf. nærmere ligningslovens § 17 A (bestemmelsen giver tillige en regel om henstandsrenter af visse opregnede skatter og afgifter – som kan fradrages – jf. om baggrunden herfor *Malene Kerzel* i Skatteretten 1 s. 509 f. med note 40 og 41). Strafferenter måtte tilbagebetales, efter at Landsskatteretten havde ændret skatteansættelsen, U 1945.262 H, Det danske Petroleums Aktieselskab. Ved fastlæggelsen af begrebet rente i skattelovgivningen findes i tidligere højesteretsafgørelser, navnlig U 1941.563 H, Ejendomsaktieselskabet

Nakskovhus, og U 1960.589 H, Erling Rosendal, en formalistisk tendens præget af skattepraktikabilitetshensyn.

Beregningen af, om mindsteudbetalingskravet efter kreditaftalelovens § 34, stk. 1, nr. 4, er opfyldt, sker på grundlag af kontantprisen (den pris, som tingen kunne være købt til mod kontant betaling), og således uden hensyn til renter og øvrige kreditomkostninger, jf. *Hans Helge Beck Thomsen* og *Claus Rohde*: Kreditaftaler og Ejendomsforbehold s. 210 f. Praksis om den tidligere bestemmelse i afbetalingslovens § 1, stk. 4, må læses på denne baggrund, jf. *Lennart Lynge Andersen*: Kreditaftaleloven 2010 s. 291 med omtale af U 1980.624 V, A/S Holstebro Landmandsbank (hvis resultat – der var, at mindsteudbetalingskravet ikke var opfyldt, idet der ikke ved beregningen var taget højde for et administrationsgebyr – således ikke kan opretholdes efter kreditaftaleloven).

I konkurs er renter for tiden efter konkursdekretet efterstillede, jf. konkurslovens § 98, nr. 1, og dækkes således kun i de uhyre sjældne tilfælde, hvor boet indeholder mere, end hvad der kræves til fuld dækning af almindelig gæld. Denne efterstilling omfatter dog ikke renter af massekrav eller af krav med fortrinsstilling efter § 94, der dækkes efter samme regler som hovedstolen, og ej heller pantsikret gæld. Det er tvivlsomt, om fordringshaveren ifølge en simpel fordring over for konkursboet kan vælge at afskrive afdrag på efterstillede renter, eller om afskrivning fx fortrinsvis skal ske på den ældste – simple, § 97 – del af gælden. Omfattes renterne af en panteret, kan fordringshaveren afskrive afdrag fortrinsvis på de efterstillede, forfaldne renter, jf. U 1982.81 H, Vadskjær & Svendsen A/S, anderledes U 1975.611 SH, Tage Helmer Johansen. Den efterstillede rentefordring kan i almindelighed ikke i konkurs anvendes til modregning, jf. konkurslovens § 43.

Kaution antages sædvanligvis at omfatte kreditrenter, men i almindelighed ikke uden særlig vedtagelse (fx »skadesløs betaling«) morarenter i hovedforholdet, jf. U 1982.162 H, Tune Trælasthandel A/S, og *Bernhard Gomard*: Obligationsret 4. del s. 43 f. samt *Hans Helge Beck Thomsen* og *Claus Rohde*: Kaution og tredjemands pant samt andre solidariske skyldforhold s. 106. Det vil i reglen være aftalt, at pantesikkerhed også omfatter renter, såvel kredit- som morarenter, jf. Justitsministeriets Almindelige betingelser for pantebreve A nr. 7, B nr. 8 og LØSØRE nr. 6. Dette må formentlig også uden aftale herom antages ved pant for egen gæld, hvorimod pant for tredjemands gæld måske ikke uden aftale omfatter morarenter,

sml. *W.E. von Eyben: Panterettigheder* s. 138 ff. samt *Hans Helge Beck Thomsen* og *Claus Rohde* a.st. s. 106. I forhold til efterstående og sideordnede panthavere i fast ejendom bevares fortrinsret forrenter ikke ud over 1 år fra forfaldsdagen, hvis panthaveren kan siges at have givet henstand, jf. tinglysningslovens § 40, stk. 4, U 1979.960 H, Kreditforeningen Danmark, og *Jens Anker Andersen: Rentereglen i Tinglysningslovens § 40, stk. 4. Om variabel rente* se tinglysningslovens § 10, stk. 4, hvorfra der ikke kan sluttes modsætningsvis, jf. FT 1975-76 tillæg A sp. 3067 f. samt *W.E. v. Eyben: Panterettigheder* s. 128 og *Knud Illum: Tinglysning* s. 103.

Udeblivelse med forfaldne renter af en lånekapital vil undertiden bevirke, at hele kapitalen forfalder til udbetaling, jf. Justitsministeriets Almindelige betingelser for pantebreve og U 1910.609/2 LOHS, fru H. Petersen. For så vidt angår pant i fast ejendom betinger tinglysningslovens § 42 a, stk. 2, ufravigeligt denne virkning af, at betaling ikke er sket, senest 7 dage efter at fordringshaveren (eller nogen på dennes vegne) har afsendt eller fremsat af påkrav med angivelse af denne virkning, jf. *Vagn Carstensen & Thomas Rørdam: Pant* s. 128 ff. og *Bernhard Gomard: Fogedret* s. 65 ff. I praksis anvendes reglen strengt, se U 1982.173 H, Leif Nielsen.